

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: **akademický maliar P.**, bývajúcí v B., v dovolacom konaní zastúpený JUDr. P., advokátom Advokátskej kancelárie so sídlom v B., proti žalovanému: **L.**, bývajúcí v B., **o odstránenie neoprávnenej stavby**, ktorá vec sa viedla na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 21 C 197/2003, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 26. novembra 2008 sp. zn. 4 Co 540/06, takto

r o z h o d o l :

Rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 26. novembra 2008 sp. zn. 4 Co 540/06 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava III (súd prvého stupňa) rozsudkom z 12. mája 2006 č.k. 21 C 197/03-147 uložil žalovaným Mgr. art. J. a Ing. E. povinnosť odstrániť na vlastné náklady do 30 dní od právoplatnosti rozsudku murované oplotenie a prístrešok drevenej konštrukcie pokrytý škridlou, postavené na pozemku žalobcu parc. č. X., zapísaného na liste vlastníctva č. X. katastrálneho územia R.. Žalobu v časti domáhajúcej sa odstránenia aj plynomeru zamietol. Žalovaným uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi, do rúk jeho zástupcu, náhradu trov konania v sume 11 217 Sk.

Proti rozsudku podali odvolanie žalovaní, ktorí následne oznámili súdu, že nehnuteľnosti susediace s pozemkom žalobcu (pozemky parc. č. X. a X. spolu so stavbou súp. č. X.) predali L..

Krajský súd v Bratislave (odvolací súd) rozsudkom z 26. novembra 2008 sp. zn. 4 Co 540/06, v záhlaví ktorého za žalovaného označil L., zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol. Žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť Mgr. art. J. a Ing. E., do rúk ich

advokáta, náhradu trov konania v sume 12 660 Sk. Z oznámenia žalovaných o prevode vlastníckeho práva na L., osvedčeného listom vlastníctva, vyvodil záver, že žalovaní stratili v konaní pasívnu legitímáciu a že v konaní treba ďalej pokračovať s ich právnym nástupcom L.. K tomu uviedol: „Dôsledkom zmeny vo vlastníctve nehnuteľností je právne nástupníctvo na strane odporcov na základe univerzálnej sukcesie, keď odporcovia stratili vecnú – pasívnu legitímáciu vystupovať v konaní na strane odporcu v dôsledku zmeny vlastníctva k nehnuteľnostiam, pretože predmet konania, odstránenie murovaného oplotenia a prístrešku sa týka nehnuteľností, ktorých vlastníkom sa stal L.. Povaha veci umožňuje pokračovať v konaní s právnym nástupcom nehnuteľností, pretože práva a povinnosti, o ktoré v konaní ide, sú z hľadiska hmotného práva viazané na vlastníka predmetných nehnuteľností a prechádzajú na právneho nástupcu pôvodného účastníka konania. Na základe univerzálnej sukcesie práva, ktorá má nielen hmotnoprávne dôsledky, ale v oblasti procesného práva má za následok procesné nástupníctvo, na čo je súd povinný z úradnej povinnosti prihliadnuť bez toho, aby právne nástupníctvo bolo niektorým z účastníkov uplatnené, toto súd len konštatuje a o zmene nerozhoduje. V konaní preto odvolací súd konal s právnym nástupcom pôvodných odporcov (§ 107 ods. 1 O.s.p.).“ Na odôvodnenie svojho rozhodnutia o veci samej odvolací súd uviedol, že v priebehu odvolacieho konania účastníci zhodne uviedli, že murovaný plot i prístrešie už boli odstránené. Keďže žalovaný žalobu nezobral späť a vzhľadom na to, že „zanikol predmet konania“ a že pre rozhodnutie súdu je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia, odvolací súd dospel k záveru, že nemá inú možnosť než žalobu o splnenie povinnosti zamietnuť.

Proti rozsudku odvolacieho súdu žalobca podal dovolanie. Navrhol napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie z dôvodu, že postupom súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom, že konanie v predmetnej veci je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a z dôvodu, že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa žalobcu vada konania v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. (účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom) spočíva v tom, že odvolací súd potom, ako 23. januára 2008 odročil pojednávania na neurčito, už riadne nezisťoval, či a v akom rozsahu žalovaní odstránili stavby na jeho pozemku, ani to, či nový vlastníak nehnuteľností L. nadobudol aj stavby, odstránenie ktorých sa domáhal, a ak áno, v akom rozsahu, a bez nariadenia pojednávania a teda doplnenia dokazovania v potrebnom rozsahu dňa 26. novembra 2008 vyhlásil rozsudok, ktorým zmenil rozhodnutie súdu prvého stupňa tak, že žalobu zamietol.

Takýmto postupom odvolací súd mu odňal možnosť konať pred súdom, najmä možnosť zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy a vyjadriť sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci. Podľa žalobcu v odvolacom konaní nebol zistený skutkový stav, ktorý by odôvodňoval vyslovenie záveru, že predmet sporu odpadol. Odvolací súd tak bez doplnenia dokazovania, „len na základe upozornenia účastníkov a vlastnej úvahy“, nemohol dospieť k záveru, že predmet sporu odpadol a nemohol ani riadne posúdiť, či došlo k univerzálnej sukcesii, a teda, či mal konanie v zmysle ustanovenia § 107 ods. 1 O.s.p. zastaviť, prerušiť alebo či v ňom mohol pokračovať. Žalobca v dovolaní tiež uviedol, že v priebehu odvolacieho konania, ešte pred rozhodnutím odvolacieho súdu, previedol darovacou zmluvou svoje vlastníctvo k nehnuteľnostiam zapísaným na LV č. X. na D..

K dovolaniu žalobcu sa vyjadrili Mgr. art. J. a Ing. E., ktorí navrhli dovolanie žalobcu odmietnuť z dôvodu, že v danej veci nie je prípustné, resp. že ním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je správny. L. sa k dovolaniu nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnutý rozsudok bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je podľa zákona (§ 242 ods. 1 O.s.p.) viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzujú len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale aj podľa ich obsahu.

Vzhľadom na vyššie uvedenú zákonnú povinnosť skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd otázkou, či konanie v tejto veci nie je

postihnuté niektorou z vád vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným).

Žalobca z uvedených vád vytýka odvolaciemu súdu vadu podľa § 237 písm. f/ O.s.p. Odňatím možnosti konať pred súdom podľa uvedeného ustanovenia je taký nesprávny, procesné ustanovenia porušujúci postup súdu v občianskom súdnom konaní, ktorým sa účastníkovi odníma možnosť pred ním konať a v konaní uplatňovať procesné práva priznané mu za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv. V zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv (napr. právo vykonávať procesné úkony vo formách stanovených zákonom - § 41 O.s.p., nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy - § 44 O.s.p., vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali - § 123 O.s.p., byť predvolaní na súdne pojednávanie - § 115 O.s.p., na to, aby im bol rozsudok doručený do vlastných rúk - § 158 ods. 2 O.s.p. atď.).

Dovolací súd nezistil, že by konaním odvolacieho súdu bola žalobcovi odňatá možnosť konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. Pokiaľ žalobca predmetnú vadu konania vidí v tom, že odvolací súd po odročení pojednávania 23. januára 2008 už ďalšie pojednávanie nevykonal, dovolací súd dospel k záveru, že táto jeho námietka nie je opodstatnená. Žalobca i jeho zástupca sa pojednávania pred odvolacím súdom konaného 23. januára 2008 zúčastnili a zástupca sa k veci samej aj vyjadril a predniesol aj záverečný návrh (navrhol konanie „zastaviť“). Vzhľadom na ustanovenie § 214 ods. 2 O.s.p. v znení od 15. októbra 2008 odvolací súd už potom nebol povinný rozhodnúť vo veci samej po jej prejednaní na pojednávaní. Odvolací súd totiž dokazovanie potom nedoplňal ani neopakoval a nešlo ani o vec, v ktorej by súd prvého stupňa rozhodol bez nariadenia pojednávania a prejednanie veci samej na pojednávaní nevyžadoval ani verejný záujem (v ktorých prípadoch by odvolací súd musel na prejednanie odvolania vo veci samej nariadiť pojednávanie).

Dovolacia námietka žalobcu, že záver odvolacieho súdu, že „zanikol predmet konania“, je v rozpore s obsahom spisu, nie je vadou v zmysle ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p., ale inou vadou majúcou za následok neprávne rozhodnutie vo veci (k tejto vade zaujíma dovolací súd stanovisko nižšie).

Inou vadou konania, na ktorú musí dovolací súd prihliadnuť aj vtedy, ak na ňu dovolanie nepoukazuje, je procesná vada, ktorá na rozdiel od vád taxatívne vymenovaných v § 237 O.s.p., nezakladá zmätočnosť rozhodnutia. Jej základom je porušenie iných procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní. Podľa dovolacieho súdu je konanie odvolacieho súdu takouto (inou) vadou postihnuté.

Odvolací súd pri riešení procesného nástupníctva na strane žalovanej vychádzal z ustanovenia § 107 ods. 1 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia, ak účastník stratí spôsobilosť byť účastníkom konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončilo, súd posúdi podľa povahy veci, či má konanie zastaviť alebo prerušiť alebo či môže v ňom pokračovať.

Predmetné ustanovenie upravuje postup súdu v prípade, keď v priebehu konania účastník stratí spôsobilosť byť účastníkom konania (§ 19 O.s.p.). Teória a súdna prax hovoria v tejto súvislosti i o tzv. procesnom nástupníctve v prípade univerzálnej sukcesie. V danej veci ale nešlo o prípad zmeny účastníka konania na základe univerzálnej sukcesie (kedy sa nevyžaduje procesný úkon zo strany účastníkov a ani súhlas súdu) tak, ako to mylne ustálil odvolací súd. Žalobcom označení žalovaní Mgr. art. J. a Ing. E. nestratili spôsobilosť byť účastníkom konania [spôsobilosť byť účastníkom konania (spôsobilosť mať procesné práva a povinnosti v zmysle § 7 ods. 1 Občianskeho zákonníka) sa zásadne nadobúda narodením (výnimočne túto spôsobilosť môže nadobudnúť počaté dieťa, ak sa narodí živé) a zaniká smrťou (vyhlásením za mŕtveho)].

Podľa ustanovení § 92 ods. 2 a 3 O.s.p. (ktoré ustanovenia primerane platia i pre odvolacie konanie - § 211 ods. 2 a § 216 ods. 1 O.s.p.), ak po začatí konania nastala právna skutočnosť, s ktorou právne predpisy spájajú prevod alebo prechod práv alebo povinností, o ktorých sa koná, môže navrhovateľ alebo ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené, alebo na koho prešli, navrhnúť, aby do konania na miesto doterajšieho účastníka vstúpil ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli. Súd vyhovie návrhu, ak sa preukáže, že po začatí konania nastala právna skutočnosť uvedená

v odseku 2, a ak s tým súhlasí ten, kto má vstúpiť na miesto navrhovateľa; súhlas odporcu alebo toho, kto má vstúpiť na jeho miesto, sa nevyžaduje.

Citované zákonné ustanovenia umožňujú, aby okruh účastníkov konania tak, ako ho žalobca vymedzil v žalobe, bol počas konania (skôr než súd o veci rozhodne) zmenený. V oboch prípadoch súvisí problematika zmeny účastníka spravidla s otázkou tzv. vecnej legitímácie. Predpokladom zmeny je návrh na zmenu účastníka podaný žalobcom alebo osobou, na ktorú boli práva alebo povinnosti, o ktorých sa koná, prevedené alebo na koho prešli a súhlas nového žalobcu (nevyžaduje sa, ak návrh podá sám vstupujúci žalobca). K zmene účastníctva dôjde až vtedy, keď súd zmenu alebo zámenu pripustí.

Z uvedeného je zrejmé, že ak má dôjsť k zmene účastníka postupom podľa § 92 ods. 2 a 3 O.s.p., pôvodný účastník konania prestáva byť účastníkom až právoplatnosťou uznesenia, ktorým súd takúto zmenu pripustí. Pritom ide o uznesenie, proti ktorému odvolanie je prípustné. To znamená, že pokiaľ o návrhu podanom podľa § 92 ods. 2 O.s.p. súd právoplatne nerozhodne, zostáva okruh účastníkov konania nezmenený.

V posudzovanej veci išlo o konanie, ktoré bolo možné začať iba na návrh (žalobu). Okruh účastníkov bol teda vymedzený prvou časťou ustanovenia § 90 O.s.p. [účastníkmi konania sú navrhovateľ (žalobca) a odporca (žalovaný)]. Žalobca za žalovaných označil Mgr. art. J. a Ing. E.. Takto označení žalovaní, prostredníctvom telefaxového podania ich zástupcu z 22. januára 2008 (originál ktorého ale v spise nie je založený), oznámili odvolaciemu súdu, že svoje nehnuteľnosti susediace s pozemkom žalobcu (pozemky parc. č. X. a X. spolu so stavbou súp. č. X.) predali L.. Zástupca žalobcu, po tom, ako odvolací súd oboznámil prítomných s oznámením žalovaných o prevode nehnuteľností, uviedol, že je mu známe, že žalovaní už nie sú vlastníkami predmetných nehnuteľností a navrhol konanie zastaviť; návrh na zmenu účastníctva na strane žalovanej nepodal.

Z uvedeného priebehu konania je zrejmé, že v danej veci bolo možné zmeniť účastníka na žalovanej strane len procesným postupom podľa § 92 ods. 2 a 3 O.s.p. Keďže žalobca, ani ten, na koho boli povinnosti, o ktorých sa koná, prevedené, takýto návrh na

zmenu nepodali, a teda súd o takomto návrhu nemal dôvod rozhodnúť, zostal okruh účastníkov konania na žalovanej strane nezmenený. To znamená, že žalovaní Mgr. art. J. a Ing. E., tak ako boli označení žalobcom v žalobe, neprestali byť účastníkmi konania. Ak napriek tomu odvolací súd s nimi nekonal ako s účastníkmi, ale konal s L., zaťažil svoje konanie inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Za (inú) vadu konania treba považovať aj to, že rozhodnutie odvolacieho súdu vychádza z neúplne alebo nesprávne zisteného skutkového stavu veci. Takouto (inou) vadou je postihnutý záver odvolacieho súdu, že žalobu bolo potrebné zamietnuť z dôvodu, že „v priebehu odvolacieho konania navrhovateľ ako i odporcovia zhodne uviedli, že murovaný plot ako i časť prístrešku sú už odstránené, odpadol preto predmet sporu“.

Na pojednávaní konanom 23. januára 2008 zástupca žalobcu vskutku uviedol, že „murovaný plot je už odstránený, ktorý začali odstraňovať odporcovia a navrhovateľ im pritom pomáhal, takže odporcovia dobrovoľne splnili to, čo im uložil súd a medzičasom odstránili aj časť prístrešku“, žalovaná 2/ k tomu ale uviedla, že „nie je pravdou, že by spoločne s navrhovateľom búrali murovaný plot, boli nútený odstrániť len časť jedného stĺpika, aby sa dostali do domu ... pokiaľ sa týka prístrešku nie som si istá, či časť bola odstránená, možno tak urobil manžel, v dome nebývame asi od marca 2007, preto nie som o situácii informovaná“. Žalovaný 1/ sa pojednávania nezúčastnil a ani neskôr sa k rozsahu odstránenia stavieb nevyjadril.

Z obsahu spisu teda vyplýva, že v zistenom skutkovom stave veci nemá oporu záver odvolacieho súdu, že zo zhodných tvrdení účastníkov vyplýva, že „zanikol predmet konania“.

Dovolací súd bol povinný k týmto vadám konania, ktoré mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci prihliadnuť, i keď neboli výslovne uplatnené ako dôvod dovolania (§ 242 ods. 1 veta druhá O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodnutie odvolacieho súdu podľa § 243b ods. 2 O.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie; právny názor dovolacieho súdu v tomto rozhodnutí vyslovený je pre odvolací súd záväzný (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

V ďalšom konaní odvolací súd sa vporiada aj s oznámením žalobcu, urobeným v dovolaní, že ešte pred rozhodnutím odvolacieho súdu previedol darovacou zmluvou svoje vlastníctvo k nehnuteľnostiam zapísaným na LV č. X. na D..

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 17. marca 2010

JUDr. Ladislav G ó r á s z, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková